



Factsheet 2018-1

Civiele rechtspraak

Auteurs: R.J.J. Eshuis, B.J. Diephuis

December 2017

Dit factsheet heeft de civiele rechtspraak als onderwerp. Het is een geactualiseerde versie van het vierde hoofdstuk uit de publicatie 'Rechtspleging Civiel en Bestuur', dat in 2013 voor het laatst in druk verscheen. De gepresenteerde gegevens omvatten in- en uitstroomgegevens, doorlooptijden en

gegevens over het soort geschil en het financieel belang. Het factsheet behandelt eerst de eerste aanleg (paragraaf 1), gevolgd door hoger beroep en cassatie (paragraaf 2). Vervolgens wordt de aard van de zaken en het financieel belang behandeld (paragraaf 3) en ten slotte de doorlooptijden (paragraaf 4). Staat 1 geeft een totaalbeeld van de instroom van civiele procedures bij de verschillende rechtscollleges.

Staat 1 Kerncijfers civiele rechtspraak, instroom

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kantonrechter										
Bodemprocedure	444.657	512.881	602.633	622.927	575.285	514.894	475.183	461.741	442.939	427.058
Verzoekschriftprocedure	235.508	259.642	291.425	294.311	276.956	309.791	332.181	384.868	416.878	419.144
Kortgeding procedure	9.678	9.553	10.369	9.437	8.711	8.660	9.189	8.684	7.877	7.332
Civiele rechter (1e aanleg)										
Bodemprocedure	34.276	36.536	40.832	41.163	27.376	15.520	15.402	14.205	13.986	13.701
Verzoekschriftprocedure	165.746	165.616	173.409	178.944	231.201	230.616	230.824	220.865	217.092	215.174
Kortgedingprocedure	13.778	14.159	15.186	14.047	12.766	12.234	12.155	11.784	12.144	11.648
Presidentsrekest	26.551	27.563	30.717	28.637	24.290	21.279	22.010	20.591	18.750	17.663
Gerechtshof (hoger beroep)										
Dagvaardingsprocedure	6.981	7.201	8.120	7.775	7.639	7.269	7.122	6.558	6.518	6.249
Verzoekschriftprocedure	6.810	7.065	7.395	7.632	8.359	8.380	8.413	7.303	7.294	8.018
Hoge Raad (cassatie)										
Dagvaardingsprocedure	362	343	352	373	354	306	270	327	311	274
Verzoekschriftprocedure	220	242	217	280	203	256	206	155	179	196

Bron: Raad voor de rechtspraak

Resumé

In de civiele rechtspraak zijn twee belangrijke trends zichtbaar. De eerste is een gestage daling van het aantal bodemprocedures dat voor de rechter wordt gebracht. Het aantal van deze procedures daalde tussen 2010 en 2016 met een derde. De tweede trend is de stijging van het aantal verzoekschriftprocedures (voornamelijk familiezaken). In 2010 lag het aantal van deze procedures, met ruim 473.000 zaken, nog ver onder het aantal bodemzaken. Anno 2016 gaat het om 634.000 zaken, en overtreft het ruim het aantal bodemzaken. Deze stijging betreft vooral zaken waarin de rechter de rol van toezichthouder heeft, bij het beheer van de financiën van mensen die daar zelf niet goed toe in staat zijn.

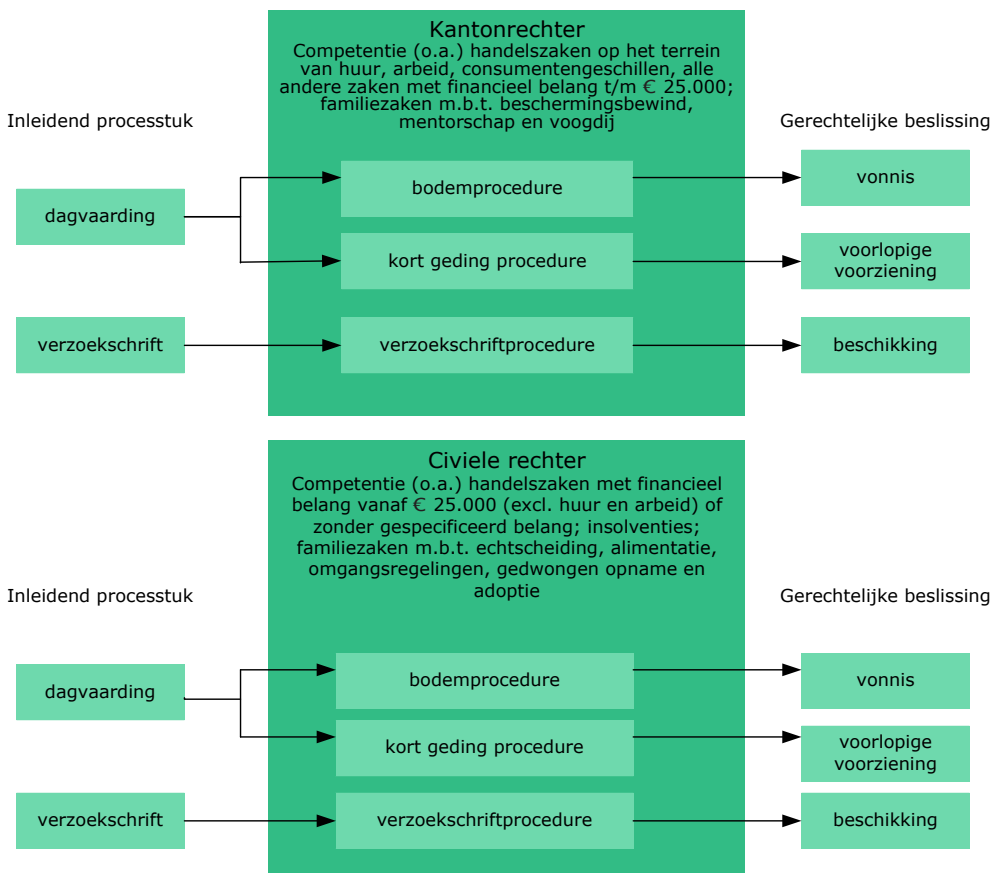
1 In- en uitstroom in eerste aanleg

Deze paragraaf gaat in op de in- en uitstroom van zaken in eerste aanleg bij de kantonrechter en de civiele rechter. De cijfers zijn uitgesplitst naar type procedure (bodemprocedure, verzoekschrift en kort geding) en rechter. De verdeling van competenties tussen kantonrechters en civiele rechters is weer-gegeven in figuur 1. Bij de uitstroom vindt een

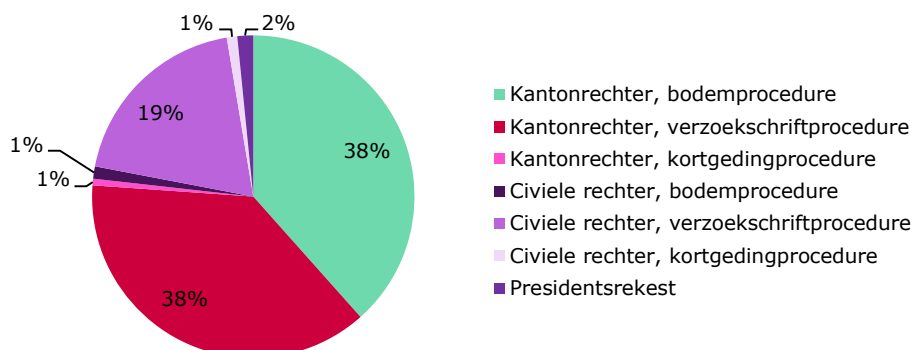
verdere verbijzondering plaats naar het soort eindbeslissing (rechterlijke uitspraak op tegenspraak, rechterlijke uitspraak bij verstek, andere afdoe-ningen).

Van alle civiele procedures in eerste aanleg behan-delt de kantonrechter ruim drie kwart. Ruim de helft van alle ingediende zaken bestaat uit verzoekschrift-procedures (zie figuur 2).

Figuur 1 Procedurestromen in de civiele rechtspraak in eerste aanleg



Figuur 2 Instroom civiele rechtszaken, in eerste aanleg, 2016



Voor corresponderende cijfers zie www.wodc.nl/cijfers-en-prognoses/rechtspleging-civiel-en-bestuur/, tabel 4.1.

Bron: Raad voor de rechtspraak

1.1 De kantonrechter

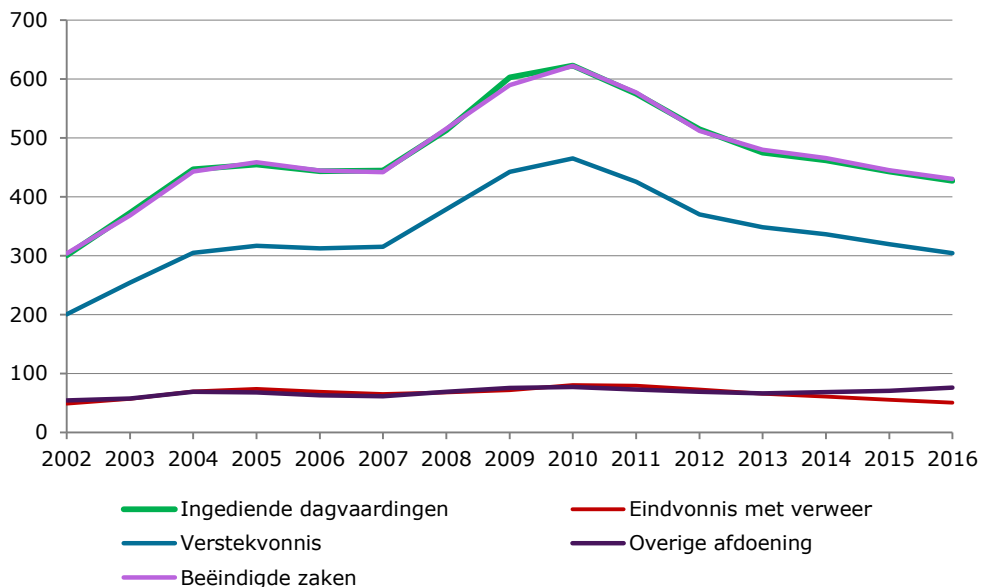
De kantonrechter behandelt burgerlijke zaken met een financieel belang tot en met € 25.000 (de zogenoemde competentiegrens) en daarnaast een aantal specifieke zaken, zoals arbeidszaken, huurovereenkomsten en consumentenzaken.

Bodemprocedures

Het aantal bodemprocedures bij de kantonrechter nam tussen 2002 en 2004 toe van 300.600 tot 446.700, een stijging van bijna 50% (zie figuur 3). Na enkele jaren van betrekkelijke stabiliteit nam het aantal bodemzaken bij de kantonrechter tussen 2007 en 2010 opnieuw sterk toe. In 2010 werd een piek bereikt. In dat jaar werden 622.900 zaken ingediend, een stijging van 40% ten opzichte van 2007.

Na 2010 is het aantal ingediende bodemzaken geleidelijk afgenomen, tot 427.000 zaken in 2016. De ontwikkeling van het aantal bodemzaken (instroom) verloopt synchroon met de ontwikkeling van het aantal afdoeningen (uitstroom) bij verstek. Het gaat hier veelal om vorderingen die verband houden met betalingsachterstanden. Het aandeel van verstekvonnissen op het totaal van afdoeningen was in 2009 op een hoogtepunt, met 75%. Met het dalen van instroom daalt ook het percentage afdoeningen bij verstek geleidelijk, naar 71% in 2016. Bij de zaken met verweer tekent zich sinds 2013 een nieuwe trend af: het percentage 'overige afdoening' is hoger dan het percentage eindvonnissen. Bij de overige afdoeningen gaat het om zaken waarin een schikking wordt bereikt en om zaken die door de aanbrenner worden ingetrokken.

Figuur 3 Kantonrechter, bodemprocedures, x 1.000



Voor corresponderende cijfers zie www.wodc.nl/cijfers-en-prognoses/rechtspleging-civiel-en-bestuur/, tabel 4.1 en 4.2.
Bron: Raad voor de rechtspraak

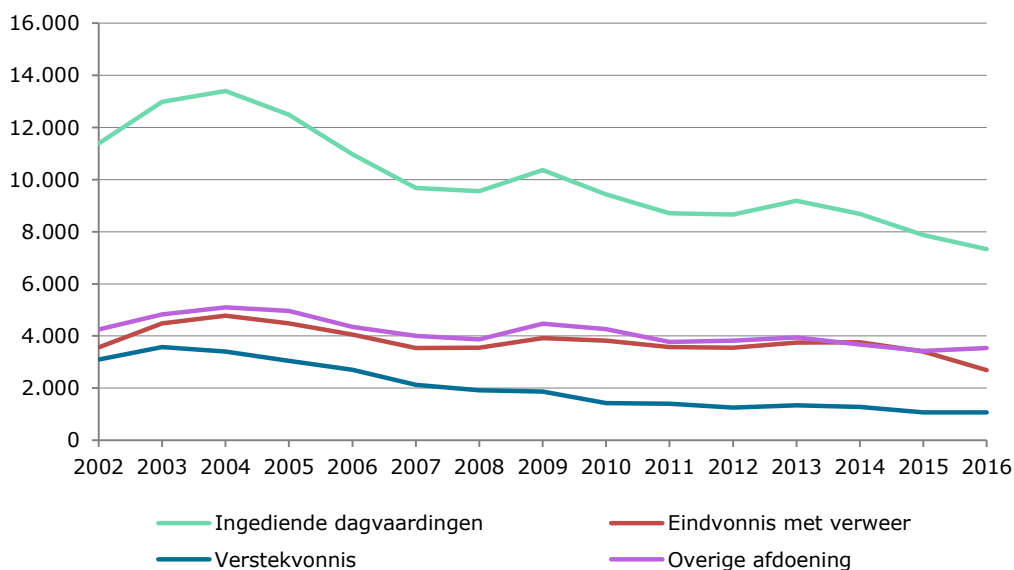
Kort geding

Het aantal kortgedingprocedures bij de kantonrechter (instroom) is afgenomen van 11.400 in 2002 tot 7.300 in 2016 (zie figuur 4).

Het aandeel van verstekvonnissen in kort geding is na 2005 sterk gedaald. Een belangrijke oorzaak van

die daling is het afgenomen gebruik van het zogenoemde 'incassokortgeding'. Dit kortgeding voor incassozaken (veelal afgedaan bij verstek) werd aan het begin van dit millennium nog veelvuldig toegepast.

Figuur 4 Kantonrechter, kort gedingen



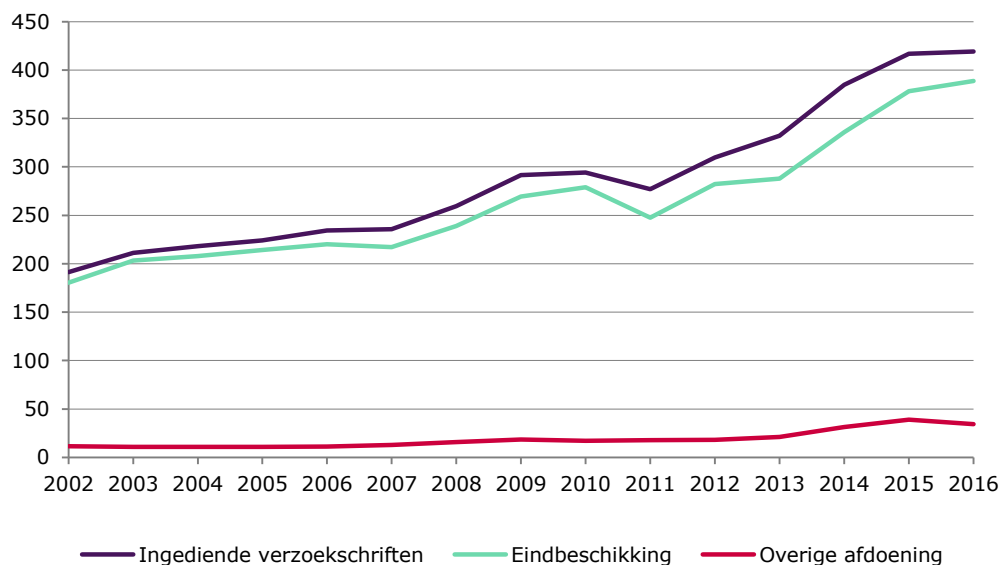
Voor corresponderende cijfers zie www.wodc.nl/cijfers-en-prognoses/rechtspleging-civiel-en-bestuur/, tabel 4.1 en 4.2.
Bron: Raad voor de rechtspraak

Verzoekschriften

Het aantal verzoekschriftprocedures bij de kantonrechter is gestegen van 191.500 in 2002 tot 419.100 in 2016 (zie figuur 5). De stijging van het aantal verzoekschriften betreft uitsluitend familiezaken (zie

paragraaf 4). Bij de afdoeningen is, net als bij bodemprocedures en kort gedingen, het percentage 'overige afdoeningen' in de meest recente jaren toegenomen.

Figuur 5 Kantonrechter, verzoekschriften, x 1.000



Voor corresponderende cijfers zie www.wodc.nl/cijfers-en-prognoses/rechtspleging-civiel-en-bestuur/, tabel 4.1 en 4.2.

Bron: Raad voor de rechtspraak

1.2 De civiele rechter

De civiele rechter behandelt in eerste aanleg de zaken die volgens de wet niet aan de kantonrechter worden voorgelegd. Zaken met een financieel belang van € 25.000 of meer (vóór 1 juli 2011 € 5.000) vallen in de meeste gevallen onder de competentie van de civiele rechter.

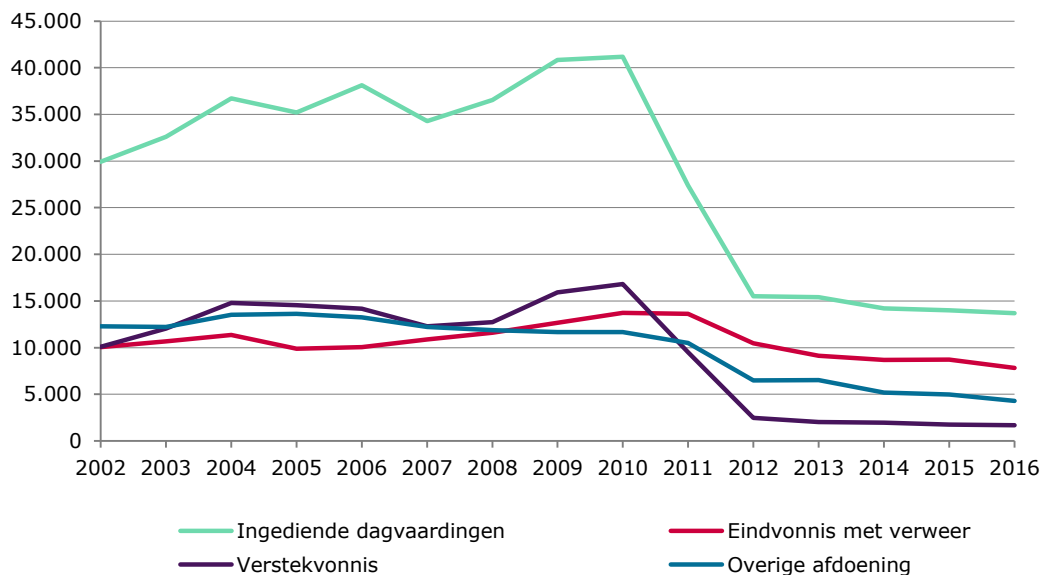
Bodemprocedures

Het aantal bodemprocedures bij de civiele rechter is over de periode 2002-2010 gestegen, tot een niveau van 41.200 (zie figuur 6). Na 2010 is dit aantal sterk gedaald. Deze afname wordt ten dele veroorzaakt door de genoemde wijziging van de competentiegrens, in juli 2011. Sinds deze wijziging worden zaken met een financieel belang tussen € 5.000 en € 25.000 niet langer door de civiele rechter behan-

deld, maar door de kantonrechter. In 2012 werden 15.500 dagvaardingen ingediend. De wijziging van de competentiegrens komt ook tot uiting in percentage zaken dat bij verstek wordt afgedaan. Dit percentage daalde van 40% in 2010 naar 13% in 2012. Ook na 2012 is het aantal zaken verder afgenomen, naar 13.700 in 2016. Het verstekpercentage bedraagt nog 12%.

Bij de niet-verstekzaken is een gestage daling gaande van het percentage 'overige afdoeningen'. Dat zijn overwegend zaken betreft de partijen tot een onderlinge schikking komen. Bij een wetwijziging in 2002 werd de comparitie na antwoord, waarin de rechter actief zo'n schikking tot stand tracht te brengen, de standaardwerkwijze in bodemprocedures. In 2010, voor de competentiegrensverhoging, werd 46% van de zaken zo afgedaan. In 2012 was dat 38%, en in 2016 nog 35%.

Figuur 6 Civiele rechter, bodemprocedures



Voor corresponderende cijfers zie www.wodc.nl/cijfers-en-prognoses/rechtspleging-civiel-en-bestuur/, tabel 4.1 en 4.3.

Bron: Raad voor de rechtspraak

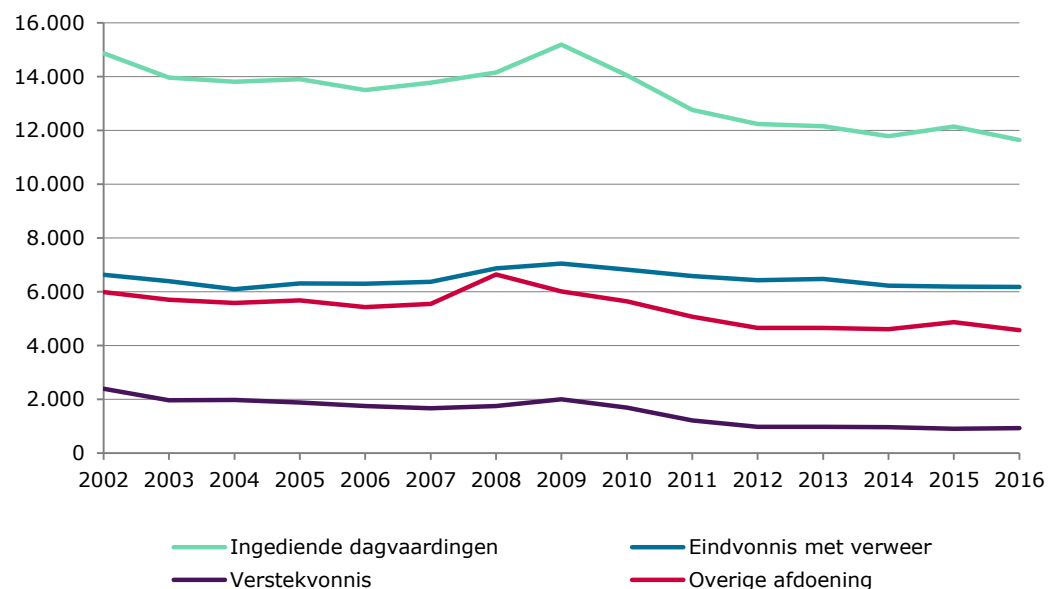
Kort geding

Het jaarlijkse aantal bij de civiele rechter ingediende kort gedingen vertoont een dalende trend. In 2009 piekte het aantal zaken (ruim 15.000), inmiddels ligt het niveau onder de 12.000 (zie figuur 7). Deze afname houdt mede verband met de competentiegrensverhoging in 2011, maar de daling zette al ruim voor die maatregel in. Gelet op het type afdoening zijn het vooral verstekken en 'overige afdoeningen' die in aantal dalen. Het percentage zaken met een eindvonnis op tegenspraak neemt gestaag toe.

De hier gepresenteerde cijfers zijn exclusief het in 2008 geïntroduceerde kort geding voor schuldsaneringszaken. Daarvan werden er in 2008 bijna 1.300 aangebracht.¹ In 2016 ging het om 4.200 nieuwe zaken. Ruim de helft daarvan is een dwangakkoord.

¹ Dit aantal betreft de som van drie gelijktijdig geïntroduceerde maatregelen met betrekking tot schuldsaneringen: het dwangakkoord, het moratorium en de voorlopige voorziening schuldsanering.

Figuur 7 Civiele rechter, kort gedingen



Voor corresponderende cijfers zie www.wodc.nl/cijfers-en-prognoses/rechtspleging-civiel-en-bestuur/, tabel 4.1 en 4.3.

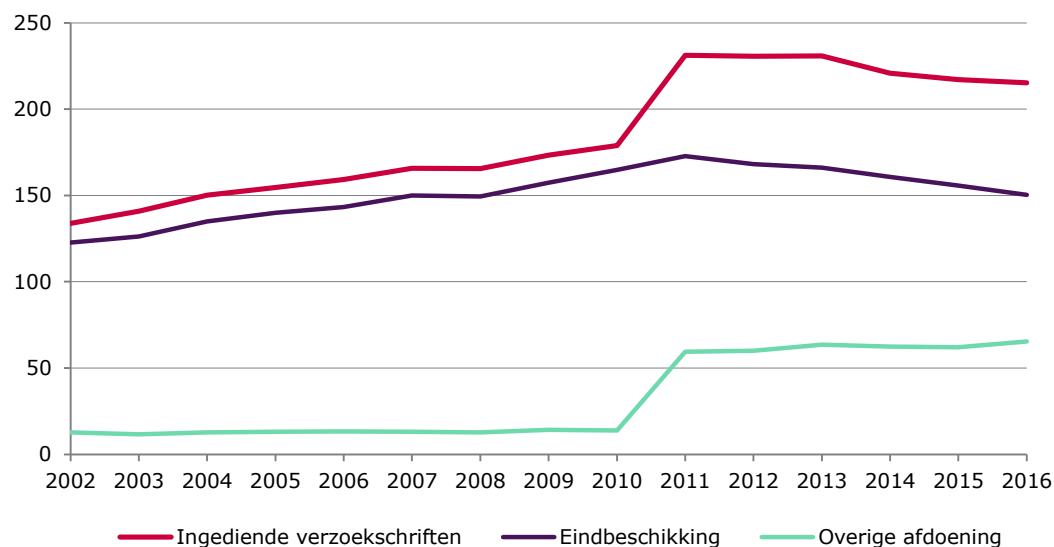
Bron: Raad voor de rechtspraak

Verzoekschriften

De civiele rechter krijgt steeds meer verzoekschriften te behandelen. Tussen 2002 en 2012 is het aantal verzoekschriften toegenomen van 134.000 tot 231.000, een stijging met ruim 70% (zie figuur 8). De sterke stijging in het aantal verzoekschriften in 2011 heeft een technische oorzaak: de categorie gezamenlijke gezagsverzoeken in 2011 is verschoven van de kantonrechter naar de civiele rechter.

Deze zaken stromen uit als 'overige afdoeningen', waardoor ook dit volume een sterke stijging vertoont. In de jaren daarna is het aantal verzoekschriften weer wat gedaald, van 231.000 in 2013 naar 215.000 in 2016 (-7%). Gelijktijdig daalt het percentage zaken dat met een eindbeschikking wordt afgedaan licht, van 74% (in 2012) naar 70% in 2016.

Figuur 8 Civiele rechter, verzoekschriften, x 1.000



Voor corresponderende cijfers zie www.wodc.nl/cijfers-en-prognoses/rechtspleging-civiel-en-bestuur/, tabel 4.1 en 4.3.

Bron: Raad voor de rechtspraak

2 In- en uitstroom in hoger beroep en cassatie

In deze paragraaf komen procedures aan bod waarmee beoogd wordt een eerdere rechterlijke uitspraak te vernietigen. Het betreft zaken die behandeld worden door de gerechtshoven (hoger beroep) en de Hoge Raad (cassatie).

2.1 De gerechtshoven

Dagvaardingen

Het aantal ingediende dagvaardingen² bij de gerechtshoven steeg in de periode 2002-2005, (mede)

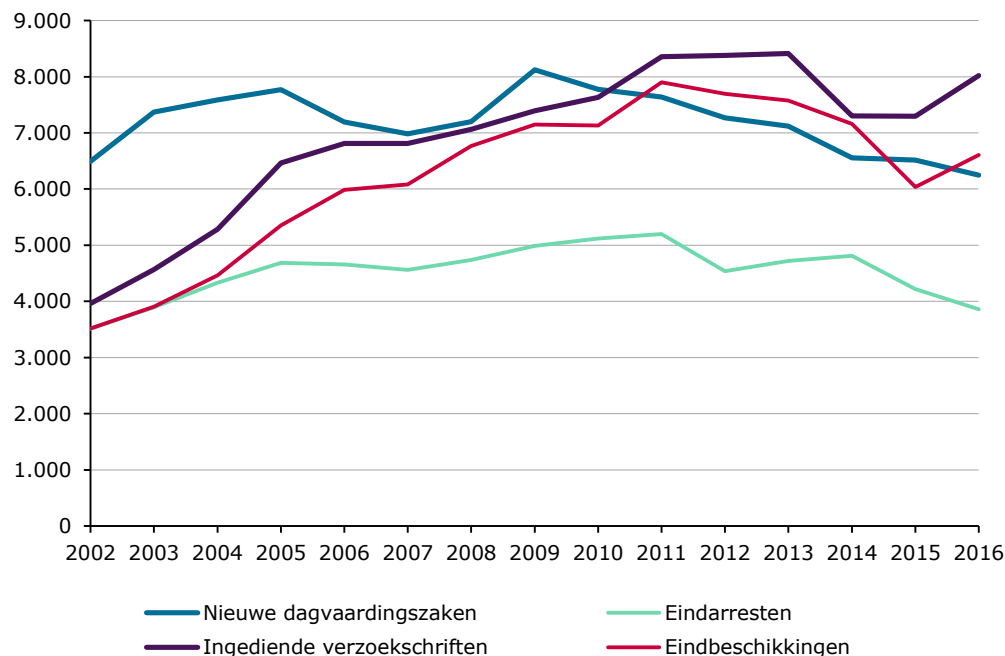
² Dit betreft zowel beroep tegen uitspraken in bodemzaken (ruim 80%) als tegen uitspraken in kort geding (bijna 20%). De standaardbehandeling van kortgedingzaken in hoger beroep wijkt, afgezien van kortere termijnen, niet af van die van bodemzaken. Voor zeer spoedeisende gevallen is er de mogelijkheid van een 'spoedkortgeding'. In 2012 werd dat in ongeveer 300 zaken met een dagvaarding toegepast.

als gevolg van een organisatorische wijziging ten aanzien van het hoger beroep. De bestuurlijke samenvoeging van de kantongerechten en rechtbanken in 2002 had als consequentie dat het hoger beroep in kantonzaken, dat voorheen door de rechtbanken werd behandeld, voortaan door de gerechtshoven zou worden behandeld. Na 2009 vertoont het aantal zaken een langdurig dalende tendens. Tussen 2009 en 2016 nam de instroom met bijna een kwart af. Vanaf 2011 daalt ook het aantal arresten.

Verzoekschriften

Het aantal verzoekschriftprocedures bij de gerechtshoven is tussen 2002 en 2011 verdubbeld. Ook hier voltrok de sterkste stijging zich in de eerste jaren na de eeuwwisseling, (mede) als consequentie van de bestuurlijke samenvoeging van kantongerechten en rechtbanken. In de meest recente jaren fluctueerde het aantal verzoekschriften, tussen 7.300 (in 2014/15) en 8.400 (in 2013) per jaar. In 2016 stroomden 8.000 verzoekschriften bij de gerechtshoven in.

Figuur 9 In- en uitstroom civiele rechtszaken bij het gerechtshof



Voor corresponderende cijfers zie www.wodc.nl/cijfers-en-prognoses/rechtspleging-civiel-en-bestuur/, tabel 4.4.

Bron: Raad voor de rechtspraak

2.2 De Hoge Raad

Dagvaardingen

De instroom van zaken ingeleid met een dagvaarding vertoont sinds 2010 een dalende tendens. Het aantal nieuwe zaken in 2016 lag 26% onder het niveau van 2010. Vrijwel alle dagvaardingen (100% over de periode 2013-2016) monden uit in een arrest.

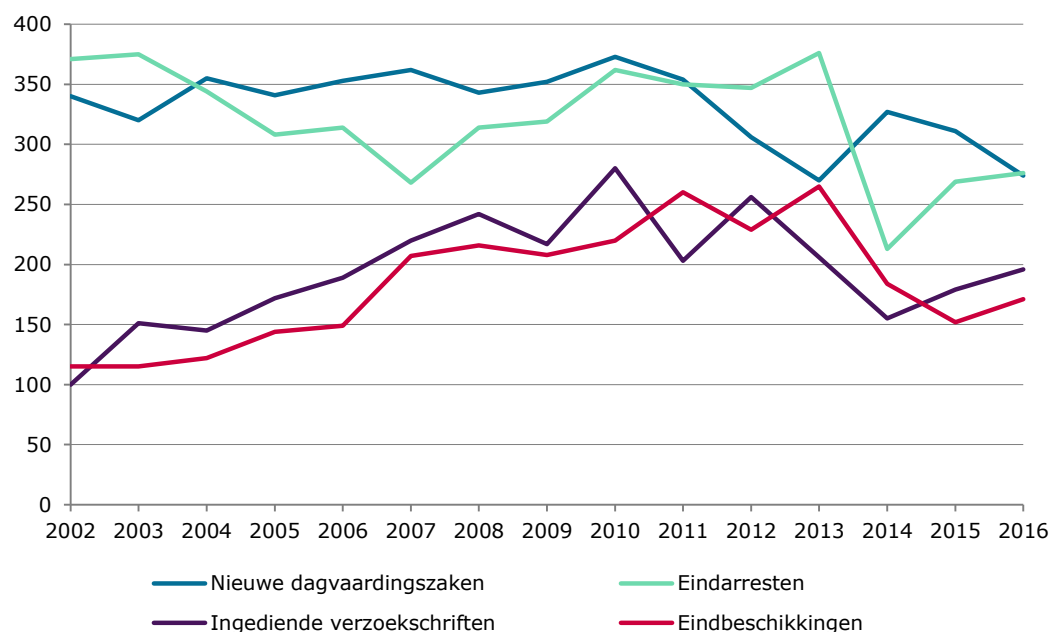
Verzoekschriften

Het aantal verzoekschriften bij de Hoge Raad vertoonde tussen 2002 en 2010 forse stijging (zie figuur 10). Tussen 2010 en 2014 was de tendens dalend,

maar in 2015 en 2016 steeg het aantal zaken weer. In 2016 lag het niveau dubbel zo hoog als in 2002, maar 30% onder het aantal in 2010. Alle zaken eindigen met een eindbeschikking (101% over de periode 2013-2016).

Het verwerpen van een cassatieberoep is de meest voorkomende uitkomst bij zaken die door de Hoge Raad worden behandeld. Van de in de periode 2014-2016 afgedane zaken werd het beroep in 6 op de 10 de zaken verworpen. In ongeveer 40% van de zaken werd de uitspraak van het gerechtshof vernietigd. Deze cijfers betreffen dagvaardingen en verzoekschriften tezamen.

Figuur 10 In- en uitstroom civiele rechtszaken bij de Hoge Raad



Voor corresponderende cijfers zie www.wodc.nl/cijfers-en-prognoses/rechtspleging-civiel-en-bestuur/, tabel 4.5.

Bron: Jaarverslag Hoge Raad

3 Civiele geschillen naar aard en financieel belang

Deze paragraaf behandelt enkele inhoudelijke aspecten van burgerlijke rechtszaken: de aard van de geschillen en het financieel belang van de zaken. Met betrekking tot de aard van geschillen onderscheiden we allereerst handels- en familiezaken. Daarnaast wordt ingegaan op enkele meer specifieke zaaktypen. Daarvan wordt geen meerjarige ontwikkeling gepresenteerd, maar beperken we ons tot het meest recente jaar waarvoor gegevens beschikbaar zijn (meestal 2016). Voor wat betreft het financieel belang van de zaken, beperken we ons tot handelszaken.³

3.1 Handelszaken

Civiele zaken laten zich, aan de hand van het inleidende processtuk en andere zaaksgegevens, gemak-

kelijk onderverdelen in 'handelszaken' en 'familiezaken'. Wanneer meer gedetailleerde onderverdelingen worden gebruikt, zoals in deze paragraaf gebeurt, moet het aantal getelde zaken als een minimumaantal worden opgevat. Een gedetailleerde registratie van de aard van het geschil vindt niet altijd plaats.⁴

De groepen van zaken die in het vervolg van deze paragraaf worden behandeld zijn mede gekozen op basis van de beschikbaarheid van gegevens.

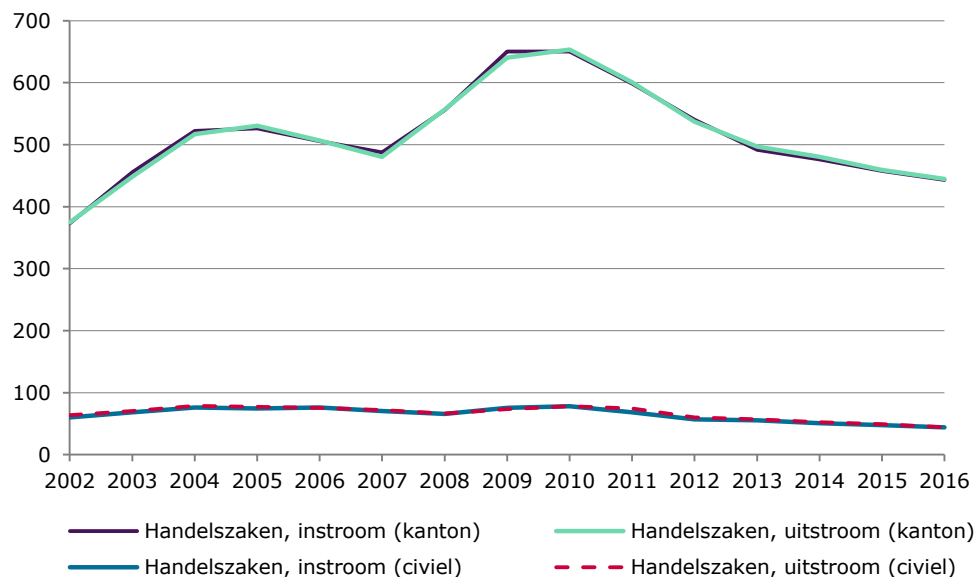
Het aantal handelszaken is tussen 2002 en 2010⁵ met 68% gestegen (figuur 11). Sindsdien daalde het aantal zaken. Het aantal zaken in eerste aanleg in 2016 is nog twee derde deel van het aantal in 2010. In dat jaar (2010) lag de instroom 68% boven het niveau van 2002; dat is in 2016 nog 12%.

³ Het financieel belang, zoals dat door rechtbanken wordt geregistreerd, is het bedrag dat wordt geëist. In familiezaken wordt in de regel geen geld geëist, en derhalve geen financieel belang geregistreerd. In de bronnenbijlage wordt nader ingegaan op de betekenis van het geregistreerde financieel belang.

⁴ Dit geldt in sterke mate voor de bodemzaken bij de kantonrechter, waarvan het overgrote deel bij verstek wordt afgedaan. Voor ruim een derde deel van de zaken is geen gedetailleerde informatie beschikbaar over de aard van het geschil.

⁵ De daling zette eind 2009 in. Dat is in de jaarcijfers echter niet zichtbaar. Het totale aantal zaken in 2010 (waarin de aantallen gedurende het jaar licht daalden) is hoger dan dat in 2009 (waarin de instroom gedurende het jaar nog sterk toenam).

Figuur 11 In- en uitstroom handelszaken in eerste aanleg (exclusief kort geding), x 1.000



Voor corresponderende cijfers zie www.wodc.nl/cijfers-en-prognoses/rechtspleging-civiel-en-bestuur/, tabel 4.6.

Bron: Raad voor de rechtspraak.

De handelszaken met een financieel belang van ten hoogste € 25.000 (vóór 1 juli 2011 € 5.000), die door de sector kanton worden behandeld, houden veelal verband met betalingsachterstanden. In het gros van die zaken verweert de gedaagde partij zich niet, en wijst de rechter vonnis bij verstek. Het aandeel huur- en pachtzaken in het aantal ingediende zaken bedraagt 11%. Het aandeel van arbeidszaken slechts 1%.

Huur- en pachtzaken

Het aantal geregistreerde huur- en pachtzaken (instroom) bedroeg in 2016 5.000 en het aantal vonnissen ongeveer 44.000, waarvan 23.000 bij verstek.

Andere huurzaken worden behandeld door middel van een verzoekschrift door de kantonrechter. In 2016 werden 1.200 van deze verzoekschriften ingediend. Het jaarlijkse aantal eindbeschikkingen van huurzaken bij de sector kanton schommelt rond de 1.000. In 2016 ging het om 1.000 beschikkingen.

Arbeidszaken

In 2016 zijn 5.700 dagvaardingen in arbeidszaken ingediend. Het aantal eindvonnissen op tegenspraak in arbeidszaken was in dat jaar 2.900. Ongeveer 1.800 zaken werden bij verstek afgedaan.

Als een werkgever een werknemer wil ontslaan, gaat dit niet via een dagvaarding, maar kan dit door middel van een verzoekschrift (ontbindingsverzoek) bij

de sector kanton van de rechtbank. Het aantal ontbindingsverzoeken via de kantonrechter is sterk gedaald. In 2003 werden nog 79.000 ontbindingsverzoeken ingediend. In 2016 was dit gedaald tot 9.000. Ontslag gaat lang niet altijd meer via de rechter. Een alternatieve ontslagroute is het indienen van een ontslagaanvraag bij het UWV. Het aantal ontslagen via het UWV bedroeg in 2015 17.800. Wanneer de rechter een bedrijf failliet verklaart, zal de curator alle werknemers ontslaan. Dit gebeurt zonder tussenkomst van de kantonrechter of van het UWV. Van het aantal ontslagen langs deze route zijn geen recente cijfers beschikbaar.⁶ Door het toenemend gebruik van tijdelijke contracten zijn ontslagprocedures minder vaak aan de orde.

Insolventies

In 2016 werden door de rechter 6.000 faillissementen uitgesproken. Dat zijn er minder dan half zoveel als in 2013, toen een recordaantal van 12.400 werd bereikt. (Bron: CBS, Statline)
In 2016 zijn 8.200 personen toegelaten tot de wettelijke schuldsanering. Het ging om 6.600 privéperso-

⁶ Het aantal personen dat via deze weg wordt ontslagen is groot. Denk bijvoorbeeld aan de faillissementen van V&D (10.300 werknemers) en Macintosh (5.500 werknemers) in 2015. De beschikbare cijfers over de ontslagroutes via de rechter en het UWV leveren dus geen goede indicatie voor het totale aantal (gedwongen) ontslagen.

nen en 1.600 zelfstandige ondernemers. Het aantal personen dat een schuldsaneringstraject ingaat vertoont een dalende tendens. In 2012 bedroeg het aantal nieuwe toetreders nog 11.500. Daarbij neemt het percentage succesvolle trajecten toe; in 2012 eindigde driekwart schuldenvrij, in 2016 was dat 87%. (Bron: Monitor Wsnp)

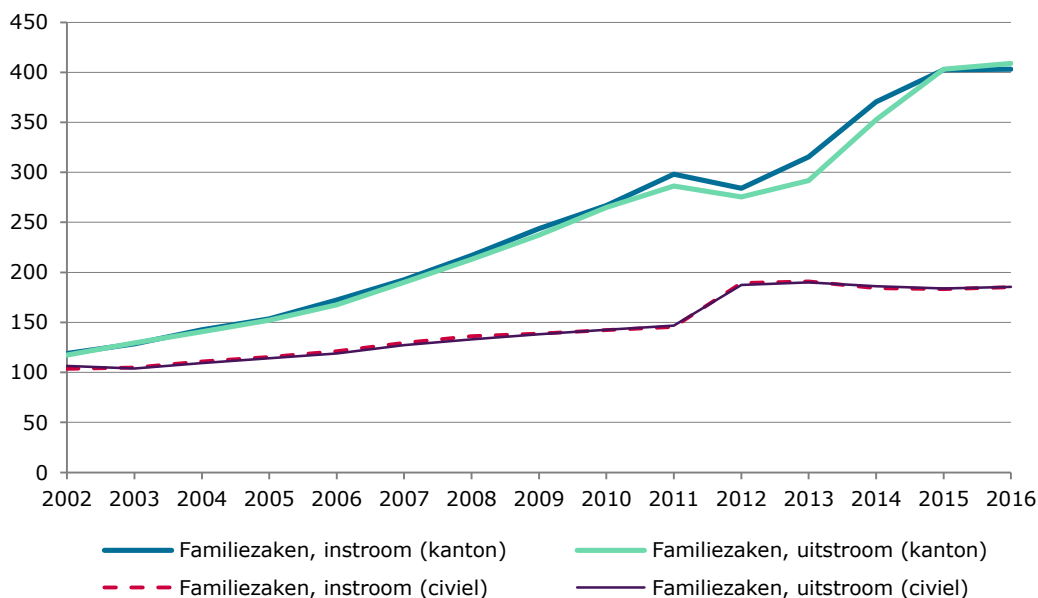
3.2 Familiezaken

In 2016 schreven de rechtbanken 588.200 nieuwe familiezaken in. Dit is meer dan tweeënhalv maal zoveel als in 2002, toen het nog om 222.600 zaken ging. De enorme stijging houdt nauw verband met de problematiek rond het beheer van financiën van wilsonbekwamen, met regelingen als schuldenbe-

wind, beschermingsbewind meerderjarigen, curatele en mentorschap. Rechter beslissen niet alleen over start en beëindiging van zo'n regeling, maar houden ook toezicht op de uitvoering ervan. Het aantal lopende bewinden bedroeg eind 2016 326.000; elk bewind kan jaarlijks meerdere beslissingen vergen, die per verzoekschrift aan de rechter worden voorgelegd. Deze procedures worden aangeduid als 'beheerszaken'.

In 2016 werden bij de kantonrechter 310.000 beheerszaken aangebracht. Dat is meer dan viermaal zoveel als in 2002 (ongeveer 75.000). In het vervolg van deze paragraaf gaan we nader in op enkele specifieke typen zaken die bij de civiele rechter worden onderscheiden.

Figuur 12 In- en uitstroom familiezaken in eerste aanleg (exclusief kort geding), x 1.000



Voor corresponderende cijfers zie www.wodc.nl/cijfers-en-prognoses/rechtspleging-civiel-en-bestuur/, tabel 4.6.

Bron: Raad voor de rechtspraak

BOPZ

Het aantal zaken rond de Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen (BOPZ) dat de rechter in 2016 te behandelen kreeg, bedroeg ongeveer 27.800. In 2002 ging het nog om 13.500 zaken.

Toezicht minderjarigen

Eind december 2016 stonden 20.300 kinderen onder toezicht. In 2016 kwamen 8.400 kinderen nieuw onder toezicht te staan. Het aantal ondertoezichtstellingen is vooral tussen 2001 en 2007 gestegen.

Deze toename is mede te verklaren door de toegenomen aandacht voor kindermishandeling. De huidige trend is dat het aantal ondertoezichtstellingen afneemt, maar het aantal gevallen van voogdij stijgt. Eind december 2016 stonden 9.800 kinderen onder voogdij. Er kwamen in 2016 2.000 nieuwe gevallen bij. (Bron: CBS, Jeugdbescherming en jeugdreclasering 2016)

Echtscheidingen

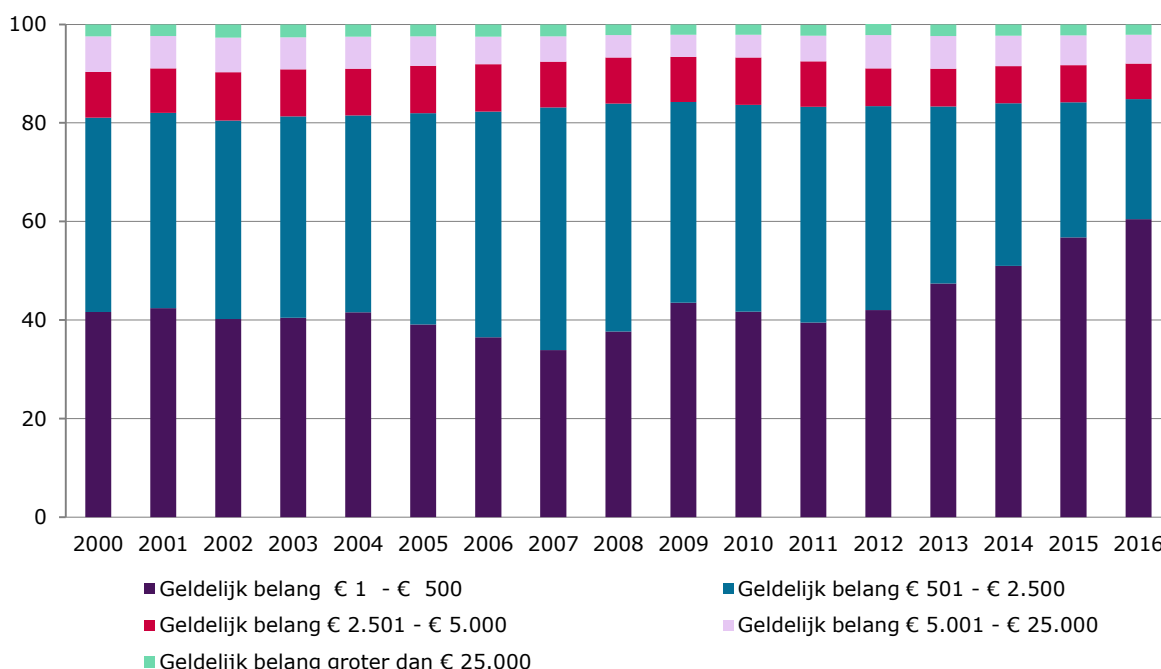
In 2016 werden 36.000 huwelijken en partnerschappen ontbonden. Dat waren er minder dan in 2012, toen 37.000 huwelijken en partnerschappen door de rechter werden ontbonden.

3.3 Financieel belang

Gegevens over de ontwikkeling van het financieel belang in civiele zaken zijn gebaseerd op rechtbank-

gegevens over handelszaken (bodempcedures). In deze zaken is vaak (maar niet altijd) sprake van een in financiële termen geformuleerde eis. Voor ruim 95% van de handelszaken is een financieel belang geregistreerd. Die registratie is gebaseerd op het geëiste bedrag en wordt daarom alleen gedaan als er een geldbedrag wordt geëist.

Figuur 13 Geëist bedrag in bodempcedures met een geregistreerd belang, civiele rechter, en kanton



Voor corresponderende cijfers zie www.wodc.nl/cijfers-en-prognoses/rechtspleging-civiel-en-bestuur/, tabel 4.7 en 4.8.

Bron: Raad voor de rechtspraak

In het algemeen gaat het in civiele procedures om vorderingen van beperkte omvang, die door de kantonrechter worden behandeld. In de meest recente jaren is een opmerkelijke groei te zien in het aandeel van zaken met een financieel belang tot € 500, terwijl het aandeel van zaken met een belang tussen € 500 en € 2.500 sterk daalt (zie figuur 13). Die daling houdt verband met de verhoging van de griffierechten in 2010/11, die met name voor geschillen met een financieel belang tussen € 500 en € 5.000 fors was (zie Croes et al, 2017).

Ook de verhoging van de competentiegrens was van invloed op de verdeling van het financieel belang. Vanaf 1 juli 2011 werden de zaken met een financieel belang tussen € 5.000 en € 25.000 niet langer door de civiele rechter behandeld. Uit de cijfers over

2010 en 2012 blijkt dat het aandeel van zaken in dit segment is toegenomen. Het gaat om een toename van 4,6% naar 6,7%. Tegelijk daalde het aandeel het aandeel van zaken met een financieel belang tussen € 2.500 en € 5.000, van 9,6% naar 7,7%. Ook dat is een gevolg van de competentiegrensverhoging. Door het geëiste te beperken tot een bedrag van € 5.000 kon men in het verleden de verplichte vertegenwoordiging door een advocaat vermijden. Na de verhoging van de competentiegrens is het niet langer nodig om die reden het geclaimde bedrag te beperken (zie Eshuis & Geurts, 2016).

4 De doorlooptijd van civiele procedures

‘Te trage rechtvaardigheid is geen rechtvaardigheid’ luidt, vrij vertaald, een veelgehoorde stelling met betrekking tot de snelheid van de rechtsgang. Zolang rechtszaken voortduren, duurt ook mogelijk onrecht voort, hetgeen ernstige en onomkeerbare gevolgen kan hebben. De duur van civiele procedures is ook in Nederland een regelmatig terugkerend onderwerp in het juridische en het politieke debat.

In de jaren negentig van de vorige eeuw is, met de voortschrijdende automatisering, een aanvang gemaakt met het systematisch meten van de duur van gerechtelijke procedures in Nederland. Voor veel gerechtelijke procedures, waaronder de civiele procedures, zijn pas sinds enkele jaren betrouwbare gegevens beschikbaar.

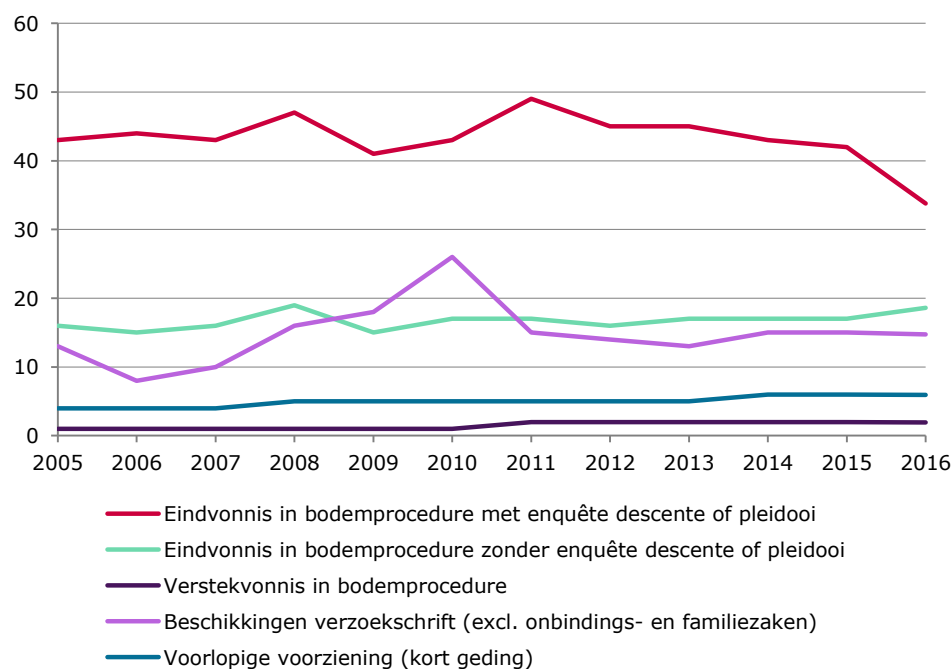
De in deze paragraaf te presenteren gegevens over doorlooptijden zijn afkomstig uit de jaarverslagen van de Raad voor de rechtspraak, waarin voor een

aantal geselecteerde zaakstypen doorlooptijden worden gespecificeerd. Het betreft gemiddelde doorlooptijden van zaken die in het betreffende jaar werden afgedaan.

Handelszaken, kantonrechter

Alle zaakstypen worden gemiddeld in minder dan een jaar afgedaan. De gemiddelde duur van rechtszaken was over de periode 2012 – 2016 vrij stabiel (zie figuur 14). Verstekzaken – die qua volume het grootste deel van de kantonzaken omvatten – worden gemiddeld binnen een maand afgehandeld. Voorlopige voorzieningen worden gemiddeld binnen vijf weken afgedaan. Bodemprocedures met verweer vergen de meeste tijd. Uit de figuur blijkt dat de meest langdurige procedures, die met enquêtes (het horen van getuigen), descente (onderzoek op locatie) of pleidooi, in 2016 scherp in doorlooptijd zijn gedaald. Daar staat tegenover dat in normale procedures de doorlooptijd toenam.

Figuur 14 Handelszaken kantonrechter, gemiddelde doorlooptijd, in weken



Voor corresponderende cijfers zie www.wodc.nl/cijfers-en-prognoses/rechtspleging-civiel-en-bestuur/, tabel 4.9.

Bron: Raad voor de rechtspraak

Handelszaken, sector civiel

Er bestaan grote verschillen in de duur van procedures bij de civiele sectoren. Beschikkingen (verzoekschriften), verstekzaken en kort gedingen wor-

den over het algemeen vlot, binnen acht weken afgedaan. Voor handelszaken met verweer ligt de gemiddelde doorlooptijd boven een jaar en ze is voor faillissementen zelfs langer dan twee jaar. In die

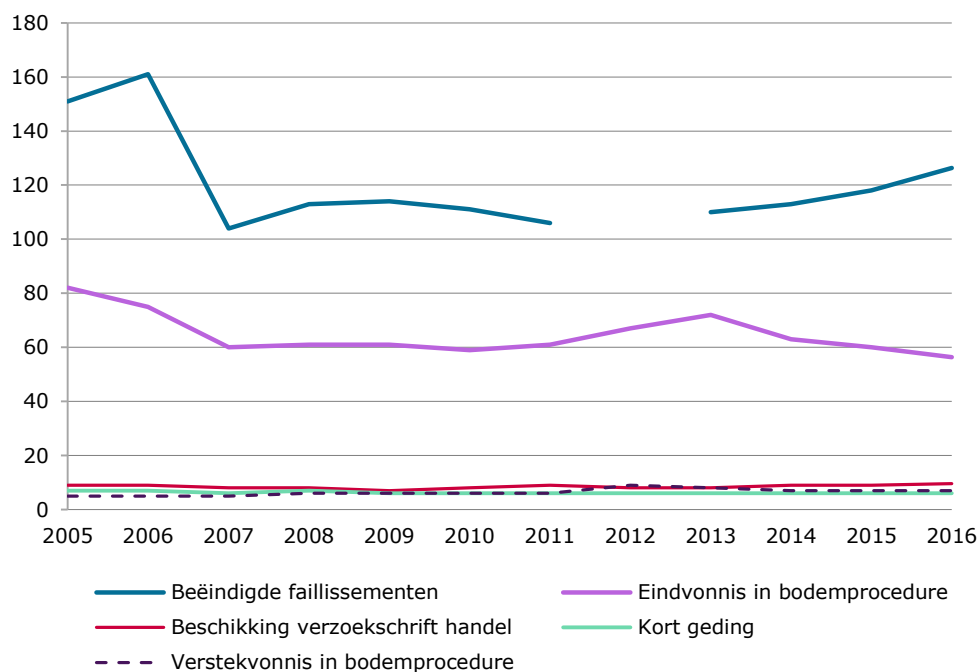
laatstgenoemde zaakscategorie neemt de doorlooptijd – na een aanzienlijke verkorting in 2007 – weer gestaag toe (zie figuur 15).

De doorlooptijd van bodemprocedures is na een toename in 2012 en 2013, gedaald tot onder de zestig weken. De afdoeningen bij verstek vertonen een zelfde patroon.

De doorlooptijden van verschillende typen familie-zaken zijn sinds 2010 toegenomen. Alleen de duur

van echtscheidingszaken bij de civiele sector ver-toont een gestaag dalende tendens. Bij de overige familie-zaken, zowel bij de civiele sector als bij een kanton, nam de doorlooptijd in de periode 2010-2014 toe (zie figuur 16). Dat betreft onder meer zaken over gezag, bewindvoering en beheer en bijvoorbeeld adoptie (zie paragraaf 3).

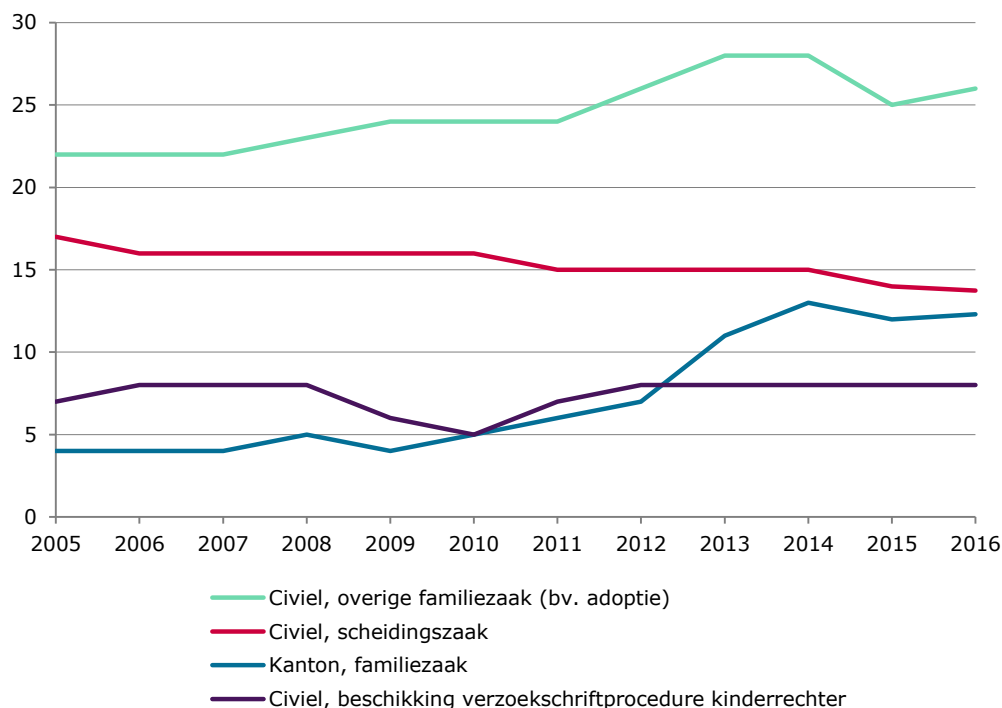
Figuur 15 Handelszaken civiele rechter, gemiddelde doorlooptijd, in weken



Voor corresponderende cijfers zie www.wodc.nl/cijfers-en-prognoses/rechtspleging-civiel-en-bestuur/, tabel 4.9.

Bron: Raad voor de rechtspraak

Figuur 16 Familiezaken, sector kanton en civiele rechter, gemiddelde doorlooptijd in weken



Voor corresponderende cijfers zie www.wodc.nl/cijfers-en-prognoses/rechtspleging-civiel-en-bestuur/, tabel 4.9.

Bron: Raad voor de rechtspraak

Literatuur

Croes, M.T., Schaaf, J. van der, Tulder, F.P. van, Burema, D.J., Moolenaar, D.E.G., Os, R.M. van, & Beerthuizen, M.G.C.J. (2017). *Evaluatie Wet griffierechten burgerlijke zaken: De complexiteit van vereenvoudiging*. Den Haag: WODC. Cahier 2017-9. www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/evaluatie-griffierechten.aspx

Eshuis, R.J.J., & Geurts, T. (2016). *Lagere drempels voor rechtzoekenden: Evaluatie van de Verhoging van de Competentiegrens in 2011*. Den Haag: WODC. Cahier 2016-14. www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/2445-evaluatie-verhoging-van-de-competentiegrens-kantonrechter.aspx

Gammeren-Zoetewij, M. van, L. Combrink-Kuiters, & S.L. Peters (2017). *Monitor Gesubsidieerde Rechtsbijstand 2016*. Oisterwijk: Wolf Legal Publishers.

CBS (2017). *Jeugdbescherming en jeugdreclassering 2016*. Den Haag: CBS. <http://jeugdmonitor.cbs.nl/>

media/220841/jeugdbescherming-en-jeugdreclassering-2016.pdf

Peters, S.L., & L. Combrink-Kuiters (2017). *Monitor Wsnp: Dertiende meting over het jaar 2016*.

Oisterwijk: Wolf Legal Publishers. www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2016/24/monitor-wet-schuldsanering-natuurlijke-personen-2015

Uitgesproken faillissementen, kerncijfers.

<http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=S LNL&PA=82242NED>

Digitale Databronnen

De meeste gegevens die in deze factsheet worden gepresenteerd zijn afkomstig uit het zogenoemde datawarehouse van de rechtspraak. Dit is een centraal databestand dat een afslag bevat van de zaakvolgsystemen van de rechtbanken. Het datawarehouse bevat alle gegevens die over afzonderlijke gerechtelijke procedures worden geregistreerd.

Deze reeks omvat korte verslagen van onderzoek dat door of in opdracht van het WODC is verricht. Opname in de reeks betekent niet dat de inhoud het standpunt van de Minister van Justitie en Veiligheid weergeeft.

Alle rapporten van het WODC zijn gratis te downloaden van www.wodc.nl.